

# מדינה יהודית בדרך

גליון מס' 51 ♦ "מי בא" 223 ♦ י"ג תשרי התשפ"ו

## נסירה וחזרת-פנים-בפנים

ברוחה לבית אביה שנתפייס עימה זה העתה). ומעתה מתחילים ארבעה ימים של "חזרת פנים בפנים", היינו ראיות אלכסוניות-צדודיות שמתקדמות לקראת ראייה חזיתית שתביא במשך הסוכות לכלל חיבוק ונישוק ועד לזיווג שלם בשמיני עצרת, "יום הגשמים" המטיף טיפי ברכה ומוליד תולדות בכל המובנים.

[ומפי חתני-כבני ר' איתאל גלעדי נ"י שמעתי לומר בדרך אפשר, שארבעת הימים הללו מכוונים כנגד ארבעת סוגי היחס הידועים בקבלה: אחר באחר, אחר בפנים, פנים באחר ופנים בפנים, כלומר בתחילה שני בני הזוג מפנים את גבם זה לזה אך כמובן גם בכך מקרינים יחס, עד שאחד מהם פונה לחברו, והלה (מתוך בושח) מחזיר את פניו אחרנית, והרי לנו פנים באחר, בהמשך פונה הלה אל הראשון שכעת מחזיר פניו, והרי לנו אחר באחר בפנים, עד שבסופו של דבר מתייצבים פנים בפנים, ודפח"ח].

### סוכות של יעקב (משנת התשפ"ב)

חג הסוכות, השלישי ברגלים, הוא כדברי חז"ל כנגד יעקב השלישי לאבות, שנסע סוכותה לאחר שנפרד מעשו, "ויבן לו בית ולמקנהו (הלא הם כל שרשי נפשות ישראל, כי "ששים ריבוא עדרים היו לו" כדברי רבותינו) עשה סוכות, על כן קרא שם המקום סוכות" (ומשמע שגם ביתו שלו הריהו סוכה, אלא שהיא דירת קבע כבית!).

לכאורה יעקב עסוק כל ימיו בבנין משפחתו הברוכה, ואין פניו-פנייתו החוצה כלל, ו"מטתו שלימה" במובן שצאצאיו כולם יהודים כשרים בלבד. אך הנה דווקא בו מצינו את ברכת הפריצה "ימה וקדמה וצפונה ונגבה" – "נחלה בלי מִצָּרִים וגבולות!

הווי אומר: יעקב בונה את משפחתו הפנימית כעולם שלם בוער אנפין: שבעים נפש היורדים מצרימה הם כנגד שבעים אומות (ושבעים סנהדרין המבינים בשבעים לשון), ועתידים גם לגלות ולפרוץ בעולם כולו (מסתמא צאצאי כל אחד משבעים נפש בקרב כל אחת משבעים אומות) על מנת לברך ולתקן ולהאיר ולקלוט את כל ניצוצי האור והטוב והיופי הפזורים בעולם, אל המלכות-דקדושה, וכדברי רבותינו: "לא גלו ישראל לבין האומות אלא בשביל להוסיף עליהם גרים" [והמשך ברכת יעקב "ונברכו בך כל משפחות האדמה ובורעך" מתפרשת במובן של התכנסות האומות פנימה-אל-הקדש, בעוד שהברכה הדומה לאברהם, נראה לפרשה במובן של הברכת אילן, וכפלי שהתפשט אברהם החוצה ונעשה פיית "אב המון גוים" גם לישמעאל ועשו ובני קטורה!].

לפיכך בחג הסוכות מקריבים שבעים פרים כנגד האומות,

כדברי המקובלים, כל חגי תשרי הם בעצם "מתחנה" של יום ראש השנה, בו נבראו אדם וחווה ובו ביום חטאו ונטרדו מגן עדן-האהבה, ביניהם לבין יוצרם וביניהם לבין עצמם – כביכול מפני קוצר הזמן הבהול לא הספיקו לתקן – ל-22 יום בהם אנו מקבלים זמן לתיקון הגון של החטא הקדמון והפירוד שבעקבותיו.

מראש השנה ועד יום הכיפורים מתבצעת אט-אט הנסירה – הפרדת האדם הנברא כ"דו-פרצופים", מחוברים באחוריהם ועל כן בלתי-מסוגלים לחוש בקיומו של זולת (אלא כ"משהו" המנסה משום-מה למשוך לכיוון נגדי-לי), ולאורך עשרת הימים ננסרת "קומה שלימה" של הספירות, מכתר ועד מלכות, והרי הזולת קיים-לעצמו בתודעתי ויש להתחשב בו, לכבד את קיומו העצמאי ולרצות אותו. מכאן נובעת עבודת עשרת ימי התשובה שעיקרה התפייסות וריצוי בין אדם לחבירו-זולתו ושיכוך כל הכעסים והמתחים שנצטברו, לקראת יום הכפורים המכפר על הניכור ש"בין אדם למקום" – על ההתעלמות מקיומו של ה"זולת האולטימטיבי", הבלתי-נראה לעיני-בשר שלי, ומשום-מה מפריע לי ללכת בשרירות לבי, כאילו אין עוד מלבדי.

לאמתו של דבר לא מדובר אס-כן בקטגוריות שונות: גם ה' הוא אבינו דודנו אחינו (- ראו בסליחה לערב ראש השנה כמנהג אשכנז, מאת ר' שלמה הבללי, הפותחת "אנא עוררה אהבתך הישנה, אשר אהבת לעדת-מיימנה, בכל כינויי אחוה ורעות מכונה") וְרָעוּ (שעל כן כל התורה כלולה כדברי חז"ל בואהבת לרעך כמוך, על פי הכתוב במשלי "רעך ורע אביך (- הוא ה' יתברך) על תעזוב"), ועבירה כלפיו היא כמובן חוסר יחס והתעלמות מקיומו, ואם לא יקדים אדם וירצה את זולתו הנראה לו בעיני בשר, איך יוכל לרצות את בוראו הנעלם?! [וכן להיפך: כשהתעלם אדם הראשון מציווי ה' בעצת נחש, מיד מתגלגל לניכור אל זולתו, אל חוה שמצלעו, ואומר "האשה אשר נתתה עמדי" היא זו האשמה!].

וכך בפרשת האזינו הנקראת בדרך כלל בימי התשובה, מדובר בעיקר על ה"בין אדם לחברו שבבין אדם למקום": "הלה' תגמלו זאת, עם נבל (- כפוי טובה) ולא חכם, הלא הוא אביך קנך": כך מתנהגים עם קרובים?! וכן עוד ועוד על זה הדרך – מרירות עצומה דווקא בגלל הקרבה והאחוה!

\*\*\*

אכן התפייסות והכרה בקיומו של הזולת, עדיין אינה אומרת אהבה וזיווג עימו. רק ממוצאי יום הכפורים, בעקבות הפיוס ההדדי, עולה על הדעת שידוך בין הצדדים שנתפייסו ביניהם, ובו בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים במטרת זיווג ("עם בת גילו", כלומר עם משפחה קרובה-

אומתנו וינהיג אותנו כולנו", ובהמשך "עתיד מלך המשיח לעמוד ולכוף (ב"כף"...) את כל באי עולם לעבוד את ה' ביחד...שכם אחד", כלשון הרמב"ם ז"ל [כי כשם שה' אחד, כך "אין מלך אלא אחד", ועליכן "אין מלכות (דקדושה) נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימה"].

אמנם גם מדת הרחמים, שעניינה חמימות משפחתית רחומה, גם היא מהותית להנהגה, ככתוב בירמיהו "כי מרחמים (בג" משיח) ינהגם ועל מבוועי מים (רמז לניסוך המים בסוכות) ינהלם".

בהקשר של סוכות, החג שכנגד יעקב, מתבטאת האחדות בעיקר בארבעת המינים הניטלים יחד (הלולבי־הכפות שאין לו אלא לב אחד; ההדס המשולש בקן אחד; הערבה הקרויה "אחוונא" על שם האיחוי והאחוונה, והאתרוג הדר באילנו משנה לשנה ומאחד את כל ה"אורים" ופגעי הזמנים), ואולם כולם קריים על שם הלולב הגבוה מכולם שעליו מברכים ובו אגודים ההדס והערבה. הלולב הוא שרביט המלכות שניתן ליעקב המנצח ביום הכפורים את עשרה־שעיר (הנושא עליו למדבר את כל "עוונות תם"־יעקב) ונוטל ממנו את המלכות, והוא, הלולב, הביטוי למלך־לבי־העם הגבוה משכמו ומעלה.

ויתכן לומר כי האתרוג העומד לעצמו ויש בו טעם וריח, מייצג את הכהנים הלויים תופסי התורה הקרובים למקדש, הם השלמים־לעצמם העומדים תחת יעקב עצמו שסוכת־דירת קבע, ואילו המלך־הלולב (הכותב את התורה מלפני הכהנים הלויים) בא לאחד ולאגד את שאר השבטים־החוגים שיש בהם טעם או ריח בלבד, וגדולה מזו: את פשוטי ישראל שלכאורה אין בהם לא מצוות ולא מעשים טובים, ורמוזים בערכה שאין לה ריח ולא טעם, ולגלות בהם את יקרות הפשיטות והעריבות המיוחדת שבה, וכך להראות שראויים כל ישראל לישב בסוכה אחת, גם אם דירת עראי, כי גם הם זרע יעקב שאין בלבו אלא אחד, ומשם לשאר עממי תבל שיימשכו אל האחדות ויעלו ויבואו לחוג את חג הסוכות ולהצטרף אל המלכות דקדושה.

וגילוי זה של יקרות הפשיטות ועריבות הערבה, הוא שיא השמחה של חג הסוכות, ותכלית עניינה של המלכות דקדושה, הקרויה "סוכת דוד" (השביעי, כנגד יום ערבה) השפל בעיניו בתכלית ונקל בעיניו לרקד לפני ארון ה' כהגלות נגלות אחד הריקים, ובכך מעלה את כל פשוטי ישראל שפלי הרוח, אשר משום כך דווקא תומכים כבוד כאשת חן (כדברי משלי שלמה) ונושאים חן בעיני המקום [ומכאן גם השמחה היתירה שבחג על ניסוך המים דווקא, שהם היורדים למקום נמוך (מים עולה מלך, שלא רם לבבו מאחיו)].

והנה איתא בספרים ששמחת חג הסוכות עולה מכפרת יום הכפורים [וענני הכבוד של סוכות (ושל כל גשמי השנה) מתעבים מענן הקטורת שלפני ולפנים ביום הכפורים]. ויש לומר אפוא, שכפרת פר ושעיר הפנימיים (ושאר שעירי חטאות הציבור) הבאה על (גוונים שונים של) טומאת מקדש וקדשיו, מתייחסת בייחוד לכהנים הלויים, בית אהרן הקרובים אל הקדש ועלולים לחטוא במחשבות גאוה וישות, ומכפרה זו נצמח האתרוג הנאה הרומו אל תבואני רגל גאוה, ואולם הלולבי־המלך ומיניו צומחים ועולים משילוח השעיר לעזאזל המכפר באחת על כל עוונות בית ישראל החיצוניים, הניתנים על ראש השעיר־העשו, מלכות דקליפה, ומיוחסים אליו, כי אנו כולנו "גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב? שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות".

ה"מתמעטים והולכים" במספרם מיום כי מתגייסים ונקלטים ניצוצי חיותם בישראל (עד שבשביעי נקלטים גם השבעה האחרונים, שכפי הנראה הם שבעת עממי כנען). וכן בדברי זכריה נבחנו הגוים לעתיד לבוא ביכולתם "לעלות ולהשתחוות למלך ה' צבאות ולחוג את חג הסוכות", משמע לצאת מקיבעונם ולהפתח אל החופש היהודי הקדוש־השמח שגרעינו במקדש ישראל, מקום השכינה שמצאה לה דירת קבע מכח ומכלל כל סוכות־דירות העראי שנבנו לשמה.

והנה מלכות עשו קדמה "לפני מלוך מלך לבני ישראל", אבל משעה שישנה מלכות בישראל (מימות משה או מימות דוד) שוב "אין מלך באדם" (אלא "סנאט" דמוקרטי, שכלפיו אמר עובדיה הנביא (הגר האדומי) על אדום "בוזי אתה מאד" – "שאין להם מלך בן מלך"), וככתוב "ולאום מלאום יאמץ" – "כשזה נופל (מן המלכות) זה קם". וכשיעקב מכניע את שרו של עשו נקרא שמו ישראל על שם מלכותו, שמתגלית ביהודה הנבחר למלכות אשר לא יסור שבט ומחוקק ממנו "עד כי יבא שילה (בג'מטריא משיח) ולו יקהת (יאספו כל ה)עמים".

ועל כן קרויה המלכות "סוכת דוד הנופלת" כסוכת עראי, אך "שבע יפול צדיק וקם", ובימי שלמה, המשיח־בן־דוד הראשון, נכנס המשכן לדירת קבע במקדש (בשמיני עצרת בו נכנסת הסוכה הביתה ונעשית דירת קבע), וכן תהיה לנו במלך־משיח האחרון שנעמיד עלינו במהרה בימינו, אמן.

#### האבות, המלכות והאחדות בסוכות

אברהם, "אב המון גוים", ש"המליכוהו כל מלכי מזרח ומערב", הוא הקורא בשם ה' ומחזיר לאנושות את צורת האדם, הנברא ללכת־להוליד לפני ה' ולייצג את מלכותו בתחתונים, והוא כידוע עמוד החדש המתפשט באהבה לכל ובכל יצורי עולם, אשר בחסדי־יפנה ככתוב.

יצחק עמוד הדין מייצג את צד המשפט שבמלכות (אותו נחל מאביו שלימד את בניו וביתו לעשות לא רק צדקה באהבה אלא גם משפט ככתוב, ובעקידת יצחק נשלם גם אברהם במדת היראה המשמרת ומעצימה את האהבה). וכידוע בחכמת האמת כי עיקר בנין המלכות הוא מן הגבורות, "מלך במשפט יעמיד ארץ", אלא שהיא מתמתקת על ידי החסדים. [ובהקשר של חגי תשרי, יש מקום להקביל את יום הדין ליצחק ואת יום הכפרה והתשובה לאברהם שהוא "טהור מטמא"].

ואילו יעקב, עמוד האמת, בחיר האבות המפואר והמאוזן, שיופיו כאדם הראשון לפני החטא, מייצג כידוע את מדת הרחמים [וקרוי "ישראל סבא" – "זקן מלא רחמים" המברך את בניו "אל שדי יתן לכם רחמים" (בר"ת ישראל)], שהיא המדה המובהקת המאפיינת את משפחת ישראל, ומכוחה עתידים ישראל לפרוץ ימה וקדמה וצפונה ונגבה בכדי לקלוט ולכנוס את כל ניצוצי האור הטוב והיופי שנתפזרו בעולם, ולהחזירם אל האחדות השלימה. פסוק הייחוד "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" (שהוא חותם עשרת פסוקי המלכויות הנאמרים במוסף של ראש השנה), נאמר לראשונה, כדברי רבותינו, בפי בני יעקב אל אביהם – "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד", אבל עיקר פשוטו: שמע והבן ישראל: ה' אלקינו עתיד לאסוף (כמו "וישמע שואל את העם") אל אחדות את כל באי עולם שנפרדו.

האחדות היא אולי עיקר עניינה של מצות העמדת מלך, "שיאחד את